

Adana Yüzey Araştırmaları 2003 Tufanbeyli-Saimbeyli

Surveys in Adana 2003 Tufanbeyli-Saimbeyli

K. Serdar GİRGİNER

Adana İli'ndeki yüzey araştırmalarımızdaki ilk amacımız, en eski çağlardan Osmanlı Dönemi'nin sonuna kadar olan zaman dilimindeki arkeolojik dokuyu kayıt altına almak ve uzun yıllardan beri ihmal edilmiş olan kronolojik boşlukları doldurmaktır. Projemizdeki ikinci amacımız ise, yakın çevresiyle birlikte Adana ovaları ve platolarında M.Ö. 2. Bin dokusunu tespit etmektir. Bu amaçlar doğrultusunda geçtiğimiz yıl içinde, Adana'ya 196 km. uzaklıktaki Tufanbeyli'de 29 köy, 1 kasaba ve 11 mahallede; 16 Eylül-09 Ekim 2003 tarihleri arasında ise, Adana'ya 157 km. mesafedeki Saimbeyli İlçesi'nde 25 köyde çalışılmıştır.

Tufanbeyli'deki çalışmalarımızda tespit edilen yerleşmeler ve içerdikleri dönemler özetle şöyledir: Küçük Sarı Fakı Höyük; ETÇ, M.Ö. 1. Binin İlk Yarı ve Roma dönemleri, Bastamba; Alt Paleolitik Sonu - Orta Paleolitik başı, çevrede Roma ve Bizans, Kürt Pınarı; Roma ve Bizans, Ordu Yeri; Roma, Ağa Efendi'nin Yokuşu; Roma, Yuva Tepe; Roma, Damlalı Üstü Sırtı; Roma, Nohut Tepe; Roma, Oluklu Yuvası Sırtı; Roma, Ören Yeri; Roma ve Bizans, Çürükkale; Orta Paleolitik, ETÇ, Roma ve Bizans, Parsık Tepe; Roma, Bizans, Şar: Kıçıkırık; Neolitik dilgi ve parçaları, ETÇ, M.Ö. 2. Bin ve Roma, Orta Tomas-Çatal Tepe; Geç Hellenistik, Roma ve Bizans, Kavak Tepe; Geç Hellenistik, Roma, Dana-yatan; Roma Dönemi'dir. Bu çalışmalarımız esnasında toplanan seramik ve küçük buluntu ile arazi gözlemlerimize göre, Orta Tomas Tepe ve Çatal Tepe yerleşimleri ile Kavak Tepe'yi "Kappadokia Comana"sı olarak adlandırmak gerekecektir. Uzun yıllar önce kısa süreli sadece Ala Kapı ve Kırık Kilise'de yapılan kazılar ve

Our first goal, of surveying in the province of Adana, is to document the archaeological context and structures from the earliest ages to the end of the Ottoman period and to fill in the chronological gaps in the record that have been neglected for far too long. The second goal of our project is to accurately determine the 2nd millennium B.C. structures in Adana and on the neighboring plains and plateaus. For this purpose in the 2002 season the following surveys were conducted in the Tufanbeyli region of Adana, 196 km from Adana, surveys were conducted in 29 villages, 1 district and 11 neighborhoods and, from the 16th of September to the 9th of October in 2003 surveys were conducted in the Saimbeyli region of the province, 157 km from Adana, where 25 villages were surveyed.

Our surveys in Tufanbeyli yielded the following summary of results: at Küçük Sarı Fakı Höyük there were finds from the: EBA, from the 1st half of 1st mill. B.C. and from the Roman periods; at Bastamba there were finds dated to: the end of Lower Paleolithic- beginning of Middle Paleolithic and Roman and Byzantine finds in its environs; at Kürt Pınarı, finds of Roman and Byzantine date; at Ordu Yeri, Roman finds; at Oluklu Yuvası Sırtı, Roman finds; at Ören Yeri, both Roman and Byzantine finds; at Çürükkale, finds dated to the Middle Paleolithic, to the EBA and to the Roman and Byzantine periods; at Parsık Tepe, both Roman and Byzantine finds; at Şar Kıçıkırık, finds of Neolithic pins and fragments and finds datable to the EBA, from the 2nd mill. B.C. and of Roman date; at Orta Tomas-Çatal Tepe, finds from the Late Hellenistic, the Roman and

Res. 1 / Fig. 1

epigrafik malzeme de bu düşünceyi desteklemektedir. Bununla birlikte Kummanni Kenti'nin Şar Köyü'nde olup olmadığı ile ilgili çalışmalarımız devam etmiştir. Köy merkezinde M.Ö. 2. Bine ve özellikle de GTÇ'na ait hiçbir buluntu ele geçmemiştir. Köy sınırları içindeki Kıçıkırık'ta ele geçen olasılıkla OTÇ'nın başlarına ait iki adet seramik parçası ise, bu lokalizasyonla ilgili kesin bir kanıt sayılamaz. Bu konunun çözüme ulaşabilmesi için, Şar Köyü'nde sondaj kazılarının yapılması gerekmektedir. Bunun dışında Gala Tepe (Res. 1); sürüklenmiş bir grup eser içinde sileks çekirdek ve parçaları, bunlardan biri Orta Paleolitik, ETÇ, M.Ö. 2. Bin ve bir p.t. Hitit boğa başı, M.Ö. 1. Binin ilk yarısı ile, Geç Hellenistik ve Roma, Helay Tepe; Roma, Köyün Önü; Roma ve Bizans, İğdebel; Roma ve Bizans, Bolatpınar; Roma ve Bizans, Cinli Mezar Tepe; Geç Roma ve Bizans, Kayarcık Kale Tepe; Roma-Bizans, Söğütlü Pınar; Roma, Yüzbaşının Gediği Mevkii; Roma, Gavurun Namazı Mevkii; Roma-Bizans, Bunsuz Mevkii; Roma, Emirgazi Kale Tepe; Roma-Bizans, Eylenbey; Roma ve Bizans, Kemikli Mağarası; Roma, Yassıpınar (Res. 2); ETÇ, Uzun Tepe ile Sarı Pınar; Roma, Mafıllı Tepe; Roma, Güleli; Roma, Kara Fatma; Roma ve Çiftlik Tepe; Roma dönemlerini içermektedir. Hanyeri Köyü'ndeki Gezbel Geçidi çevresinde de tarama yapılmış ve M.Ö. 2. Bin ile çağdaş bir veri ele geçmemiştir. Bunların dışında çok fazla sayıda ve tipte de Roma ve Bizans mezarları ile Nekropolis kayıt altına alınmıştır.

Saimbeyli çalışmalarımızın ilk sonuçları ise şu şekildedir: Ramsay, Saimbeyli ya da Hacın'dan Bizans Dönemi'nde Badimon olarak bahsetmektedir. 12. y.y.'da ise Mazod-Xatc veya Mazot-Xac olarak isimlendirilmiş ve daha sonra Hadchin, Hadjine, Hacın, Hadschin, Haçin ve

Byzantine periods; at Kavak Tepe, finds datable to the Late Hellenistic and Roman periods; at Danayatan, finds from the Roman period.

Based on potshards and other small finds collected from the surface and from our observations on the terrain we can characterise Orta Tomas Tepe and Çatal Tepe settlements and also Kavak Tepe, as belonging to the "Kappadokia Comana", as both the short term excavations at Ala Kapı and Kırık Kilise carried out years ago and the epigraphic materials also support this hypothesis. In addition, our study towards identifying Şar village as "Kummanni City" continued. In the village center no finds dating to 2nd millennium B.C. and especially to the LBA were recovered. Two pieces of ceramic, most probably datable to the MBA were recovered at Kıçıkırık, within the village borders however, these fragments do not provide evidence for the localization of this settlement. In order to reach a secure conclusion, sounding trenches need to be made in Şar village.

Other than these sites, at Gala Tepe (Fig. 1), willow seeds (Silex) and fragments within this context of material produced a group of finds, which are datable to the Middle Paleolithic, to the EBA, to the 2nd mill. B.C., and one terra cotta Hittite bull's head, from the first half of the 1st mill. B.C. and finds from the Late Hellenistic and Roman periods; at Helay Tepe, Roman finds were made; at Köyün Önü, there were finds from the Roman and Byzantine periods; at İğdebel, finds from the Roman and Byzantine periods; at Bolatpınar, from the Roman and Byzantine periods; at Cinli Mezar Tepe, finds from the Late Roman and Byzantine periods;

Res. 2 / Fig. 2

1923'den itibaren Saimbeyli olarak anılagelmiştir. Saimbeyli'de arkeolojik olarak tanımlayabildiğimiz en erken dönem, Roma İmparatorluk Çağı'dır. Bunu Bizans ve Ermeni dönemleri izlemektedir. İlçe merkezinde yapılan incelemelerde, Bizans ve Ortaçağ özellikleri gösteren Saimbeyli Kalesi (Mazot-Xac Kalesi, Surp Yakop / S. Yakop Kilisesi ve Sağlık Merkezi; yapımı 10.-13. yy., kilisesi 15. yy.) ve yine Ortaçağ'da Hacın diye anılan yerleşmenin (15-20. yy.) kalıntıları belgelenmiştir. İlçe merkezinde Hacın Manastırı (St. James Manastırı) adı ile anılan yapının ise Ortaçağ özellikleri gösterdiği (15-16. yy.) gözlemlenmiş, Geç Osmanlı taş işçiliği veren yine merkezdeki üç adet taş köprü de belgelenmiştir. Naltaş Köyü'nde Ören Tepe'de taş sanduka bir mezar ve bir yapıya ait olabilecek büyük taş bloklar (Geç Roma- Bizans); Çeralan Köyü Çürükkale'de Roma ve Bizans özellikleri gösteren bir kale, açılmış tonozlu bir mezar ve bu alanda bir at figürünü; Aşağı Salak'da Köristan Mevkii'nde tonoz örtülü anıtsal bir mezar ile bu mezarların açılmadan önceki durumu diye düşündüğümüz yığma mezarlar; Çokça Tepe'de pithos mezarlar, taş sanduka mezarlar; Gökmenler Köyü'nde Kocaharman, Karadut ve Dımışkırık mevkiilerinde çok sayıda sütun tamburu ve bir Nekropolis (Roma-Bizans); Çatak Köyü'nde Sıradam Mahallesi'nde yine tonoz örtülü mezarlar, Surat Mevkii'nde Geç Roma Dönemi özellikleri gösteren seramik ve cam parçaları; Çorak Köyü'nde Küçük Burun Mevkii'nde yine tonoz örtülü mezar; Çatak Köyü'nde Emirli Mahallesi'nde apsidal bir yapı kalıntısı, üç adet sütun tamburu, Gavurharmanı'nda iki yapıya ait olabilecek taş temel izleri, Körce'de anakayaya yaslanmış bir yapı kalıntısı; Cumhurlu Köyü'nde Kara Kilise'de büyük bir kilise yapısı (Erken Bizans Dönemi) (Res. 3) ile yığma mezar; Cıvıklı'da bir Geç Roma-Erken Bizans Dönemi yerleşmesi, Roma-Bizans

at Kayarcık Kale Tepe, finds from the Roman and Byzantine periods; at Söğütlüpinar from the Roman period; at Yüzbaşının Gediği Mevki, from the Roman period; at Gavurun Namazı Mevki, finds from both the Roman and Byzantine periods; at Bunsuz Mevkii, Roman finds; at Emirgazi Kale Tepe, both Roman and Byzantine finds; at Eylenbey, both Roman and Byzantine finds; at Kemikli Cava, Roman finds; at Yassıpinar, finds were made datable to the EBA (Fig. 2); at Uzun Tepe and at Sarı Pınar, Roman finds; at Mafıllı Tepe, Roman finds; at Güleli, Roman finds; at Kara Fatma, Roman finds; at Çiftlik Tepe, Roman finds. The Gezbel Pass in Hanyeri village was also explored but no data from 2nd mill. B.C. was recovered. Moreover, numerous and various types of Roman and Byzantine tombs and necropolis were recorded.

Ramsay mentions Saimbeyli, or Hacın as the "Badimon" of the Byzantine period. In the 12th century it was called Mazod-Xatc or Mazot-Xac, and later Hadchin, Hadjine, Hacın, Haschin, Haçin and it has been called Saimbeyli since 1923. The first results of our surveys in Saimbeyli in 2003 are as follows: archaeologically the Roman period is the earliest to be recorded at Saimbeyli. The Roman period is followed by Byzantine and Lesser Armenian periods. From our surveys in the town center the following were documented: the Byzantine and medieval Saimbeyli Fortress (Mazot-Xac Fortress, Surp Yakop or S. Yakop Church and the health center built in the 10th to 13th centuries, the church dating from the 15th century) and the settlement (from the 15th to the 20th centuries) was called Hacın in the Middle Ages. In the town center, the Hacın Monastery (St. James Monastery) exhibits medieval features (datable to the 15th-16th centuries) and there are also three Late Ottoman bridges, built with stone masonry, which were also documented.

The following were recorded: a stone cist grave and large stone blocks belonging to a building dating from the Late Roman - Byzantine period at Ören Tepe in Naltaş village; a fortress from the Roman and Byzantine periods, a vaulted tomb which had already been disturbed, and a horse figurine from Çürükkale in Çeralan village; a monumental vaulted tomb and other tumulus tombs, which we understood to be the original form of the disturbed tomb at Köristan Mevkii in Aşağı Salak; pithos and cist tombs at Çokça Tepe; numerous columns drums and a Roman-Byzantine necropolis in the Kocaharman, Karadut and Dımışkırık areas of Gökmenler village; vaulted tombs in the Sıradam

Res. 3 / Fig. 3

mezarları, yazıtlı taban mozaikli bir Erken Bizans Dönemi Kilisesi; Kandilli Köyü'nde Kale Mevkii'nde bir gözetleme kulesi (Erken Bizans Dönemi), bir yığma mezar, Çambel Mevkii'nde sütun parçaları, tamburlar ve mimari parçalar, Bahçecik Mevkii'nde taş mimari bloklar, Sarıyakup Mahallesi'nde Beşçatal Mevkii'nde apsidal bir yapı, Koca Ören Mevkii'nde bir kilise ve bir mimari eleman üzerinde yaban domuzu kabartması; Mahmutlu Köyü'nde Pınarcık, Kirazlı, Ulucak mevkiilerinde çeşitli mimari elemanlar, Fincankayası'nda kaya çanakları; Avcıpınarı Köyü'nde Obrukbaşı Mevkii'nde bir gözetleme kulesi, Cöbük'te sütun tamburu, Karıncalı Tepe'de de bir adet yığma mezar; Beypınarı Köyü'nde Cincipınarı'nda kaya çanakları, Erikliboğaz ve Sariç mevkiilerinde tonoz örtülü anıtsal mezarlar ile iki adet Antik Dönem su kuyusu; Eyüplü Köyü'nde Atma'da bir Nekropolis, Oluk'ta bir yapı kalıntısı, Büyük Kale'de yığma mezar; Yardibi Köyü'nde Evlikkaşı'nda, apsidal bir yapı, Gavuroluğu'nda bir çeşme yapısı, Çardakyeri'nde bir Nekropolis, Kirazlıpınar'da yuvarlak bir mezar, mimari elemanlar ve tonoz örtülü mezarlar ve apsisli bir yapı kalıntısı; Değirmenciuşağı Köyü'nde (Res. 4) Mektep Mağarası'nda iki leopar kabartmalı taş örgü duvar, Susuz ve Uzunkol'da Nekropolis, Ören'de büyük bir kilise; Karakuyu Köyü'nde Kale Mevkii'nde aynı tip bir mağara, Kepen'de Nekropolis; Payamburnu Köyü'nde çeşitli taş mimari bloklar ve tonoz örtülü mezarlar, Zoplar Mahallesi'nde klineli bir kaya mezarı; Aksaağaç Köyü'nde Gölyeri ve Çıglıkbaşı'nda tonoz

neighborhood, pot-shards and glass-shards dated to the Late Roman period in the Surat area of Çatak village; a vaulted tomb in the Küçük Burun Mevkii of Çorak village; the remains of an apsidal building and 3 columns drums in the Emirli neighborhood, and the stone foundation remains, possibly belonging to two different structures, at Gavurharmanı, and the remains of a structure leaning on the bedrock in the Körce area of Çatak village; a large church building dated to the Early Byzantine period and a tumulus tomb at Kara Kilise by Cumhurlu village (Fig. 3); a late Roman-Byzantine settlement, Roman-Byzantine tombs and an Early Byzantine church with mosaic floor and an inscription at Cıvıklı; an early Byzantine watchtower, a tumulus tomb at Kale Mevkii, column fragments, drums and architectural pieces at Çambel Mevkii, stone architectural elements at Bahçecik Mevkii, an apsidal structure at Beşçatal Mevkii in the Sarıyakup neighborhood, a church and a plaque carrying a depiction of a boar at the Kocaören Mevkii of Kandilli village; various architectural fragments at Pınarcık, Kirazlı and Ulucak Mevkii and carved rock-cups at Fincankayası in Mahmutlu village; a watchtower at Obrukbaşı Mevkii, a column drum at Cöbük, a tumulus tomb at Karıncalı Tepe in Avcıpınarı village; carved rock-cups at Cincipınarı, vaulted monumental tombs and two wells from antiquity at Erikliboğaz and at Sariç Mevkii of Beypınarı village; a necropolis at Atma, the remains of one building at Oluk, one tumulus tomb at Kale

Res. 4 / Fig. 4

örtülü mezarlar; Karakuyu Köyü'nde Mursal'da çok sayıda yığma mezar; Kapaklıkuyu Köyü'nde iyi durumda bir Heroon, Kapaklıkuyu'da bir sarnıç, Bostanlık'ta iki adet yapı kalıntısı ile bir Heroon, Ören'de iki yapı kalıntısı ve Çekkelikuyu'da da pınar odası; Ayvacık Köyü'nde Kale Mevkii'nde iki yapı kalıntısı, bir su kuyusu, köy merkezinde sarnıç, kilise, köy girişinde tonoz örtülü mezarlar; Himmetli Köyü'nde Ören'de Nekropolis, iki kaya nişi, su kuyusu ve apsisli bir yapı, Emene ve Camel'de su kuyuları, Göz'de bir kale, Kuyuyanı, Tellipınar, Cevizoluk, Kartal'da farklı tiplerde mezarlar; Tülü Köyü'nde Yaprakkaya, Hüseyin Belen Mahallesi'nde ve Çınarcık'ta yığma mezarlar, tonoz örtülü anıtsal mezarlar, Gürleşen Köyü'nde Armutlu'da bir adet tonoz örtülü mezar ve Bağoluk'ta da mimari elemanlar tespit edilmiştir.

by Eyüplü village; an apsidal structure at Evlikkaşı, a fountain at Gavuroğlu, a necropolis at Çardakyeri, one round tomb, architectural fragments, vaulted tombs and an apsidal structure at Kirazlıpınar of Yardibi village; a stone masonry wall with the reliefs of two leopards at Mektep Cave, necropolises at Susuz and Uzunkol, one big church at Ören of Değirmenciuşağı village (Fig. 4); a similar cave to the Mektep Cave at Kale Mevkii and a necropolis at Kepen of Kayaburnu village; a rock tomb with kline in the Zoplar neighborhood, and various architectural elements of stone and vaulted tombs in Payaburnu village; vaulted tombs at Gölyeri and Çığlıkbaşı of Aksaağaç village; many tumulus tombs at Mursal of Karakuyu village; a well-preserved heroon and a cistern at Kapaklıkuyu village and the remains of two structures and a heroon at Bostanlık, and two structures at Ören, and a spring chamber at Çekkelikuyu of the same village; the remains of two structures and one well at Kale Mevkii, a cistern, a church in the village center and vaulted tombs at the entrance to the village of Ayvacık; a necropolis, two rock-niches, a water well and an apsidal structure at Ören, wells at Emene and Camel, a fort at Göz, various tombs at Kuyuyanı, Tellipınar, Cevizoluk and Kartal of Himmetli village; tumulus tombs and vaulted monumental tombs at Yaprakkaya, in the Hüseyin Belen neighborhood and in Çınarcık of Tülü village; a vaulted tomb at Armutlu and architectural elements at Bağoluk of Gürleşen village.